

УДК 378.011.3-051

Желанова В. В.

Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ

**РЕАЛІЗАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА У ВНЗ**

Доведено доцільність реалізації технологічного підходу у сучасній вищій освіті. Здійснено дефініційний аналіз поняття „технологія” та „педагогічна технологія”, на яких базується технологічний підхід. Подано характерні ознаки педагогічних технологій. Показано реалізацію технологічного підходу до вищої освіти на прикладі технології контекстного навчання. Репрезентовано структуру технології контекстного навчання, яка містить концептуальну основу, що є поліпарадигмальною та поліпідхідною цілісністю когнітивної, особистісно зорієнтованої та смислової парадигм освіти, а також аксіологічного, акмеологічного, системного, діяльнісного, суб’єктного, контекстного, рефлексивно-контекстного, технологічного, задачного, середовищного наукових підходів, які синтезуються в рефлексивній парадигмі освіти й деталізовані в стратегічних і тактичних принципах технології контекстного навчання; змістову складову, що становить цілісний досвід професійної діяльності педагога; процесуальну частину, що представлена процесами трансформації пізнавальних мотивів у професійні, а також рефлексіогенезом; смислогенезом; суб’єктогенезом. Показано, що впровадження технології контекстного навчання майбутнього педагога відбувається в умовах рефлексивно-контекстного освітнього середовища ВНЗ.

Ключові слова: технологічний підхід, технологія, педагогічна технологія, технологія контекстного навчання, рефлексивно-контекстне освітнє середовище.

Желанова В. В.

Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ

**РЕАЛИЗАЦИЯ ТЕХНОЛОГИЧЕСКОГО ПОДХОДА К ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ
ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ В ВУЗе**

Доказана целесообразность реализации технологического подхода в современном высшем образовании. Осуществлен дефиниционный анализ понятия „технология” и „педагогическая технология”, на которых базируется технологический подход. Подано характерные признаки педагогических технологий. Показано реализацию технологического подхода к высшему образованию на примере технологии контекстного обучения. Раскрыта структура технологии контекстного обучения, содержащая концептуальную основу, являющуюся полипарадигмальной и полиподходной целостностью когнитивной, личностно ориентированной и смысловой парадигм образования, а также аксиологического, акмеологического, системного, деятельностного, субъектного, контекстного, рефлексивно-контекстного, технологического, задачного, средового научных подходов, синтезируемых в рефлексивной парадигме образования и детализированных в стратегических и тактических принципах технологии контекстного обучения; содержательную часть, представленную целостным опытом профессиональной деятельности педагога; процессуальную часть, которая представлена процессами трансформации познавательных мотивов в профессиональные, а также рефлексіогенезом; смислогенезом; субъектогенезом. Показано, что реализация технологии контекстного обучения будущего педагога происходит в условиях рефлексивно-контекстной образовательной среды ВУЗа.

Ключевые слова: технологический подход, технология, педагогическая технология, технология контекстного обучения, рефлексивно-контекстная образовательная среда.

АКТУАЛЬНІСТЬ РОБОТИ. Реалізація технологічного підходу є пріоритетним напрямом процесу модернізації вищої освіти в Україні. Його впровадження дозволяє зорієнтувати процес професійної підготовки студентів на досягнення гарантованих результатів. Технологічний підхід пов'язаний з „навчанням через діяльність” і передбачає точне інструментальне управління навчальним процесом (Г. Селевко) [8]. До того ж технологізація освіти у сучасному ВНЗ є ефективною щодо формування у студентів навичок XXI століття, якими є емоційний інтелект, критичне мислення, навички комунікації і співробітництва, медіа-грамотність, креативність й новаторство особистості, її адаптаційні можливості. Тобто актуальність й необхідність впровадження технологічного підходу у освітній процес ВНЗ є очевидними.

МАТЕРІАЛ І РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ. Представлене дослідження базується на розумінні наукового підходу як засобу концептуалізації знань, що визначається якоюсь ідеєю, концепцією й центрується на кількох основних для нього категоріях (Г. Корнетов) [5]. Щодо технологічного підходу у вищій освіті такими феноменами є „технологія” та „педагогічна технологія”. Проаналізуємо їх.

Поняття *технологія* походить від гр. *techné* – мистецтво, майстерність, уміння й *logos* – слово, поняття, учіння, тобто учіння про вміння, майстерність щось робити. У класичному розумінні *технологія* – це сукупність процесів, правил, навичок, що застосовуються при виготовленні якогось виду продукції в будь-якій сфері виробничої діяльності. Найважливішим компонентом технології є технологічний процес, послідовність спрямованих на створення заданого об'єкта дій (технологічних операцій), кожна з яких ґрунтується на певних природних процесах та людській діяльності. У своїй еволюції технологія спирається на всю сукупність природничо-наукових знань та, своєю чергою, призводить до виникнення нових галузей науки й техніки, створює матеріальну та інформаційну базу для їх розвитку” [6, с. 293 – 294]. Відповідно до словника С. Ожегова, *технологія* – це сукупність виробничих процесів у певній галузі, а також науковий опис засобів виробництва [7, с. 797]. Найбільш узагальнене визначення знаходимо в О. Сивашинської та В. Пунчик, на думку яких, *технологія* становить науково або практично зумовлену систему діяльності, що впроваджується людиною з метою перетворення навколишнього середовища, виробництва матеріальних або духовних цінностей [9, с. 8]. Наведені вище дефініції дають підставу вважати, що технологію спочатку пов'язували зі сферою матеріального виробництва. Пізніше технології почали проникати й у гуманітарні галузі.

Уперше поняття „педагогічна технологія” з'явилося у другій половині XX ст. у зв'язку зі спробою технологізувати педагогічний процес за допомогою технічних засобів, з реалізацією програмованого навчання, з пошуком відповіді на питання – „як не просто навчати”, а „як навчати результативно” (А. Вербицький)? За В. Беспальком, *провідними відмінностями педагогічних технологій* від інших є те, що вони сприяють більш ефективному навчанню за рахунок підвищення інтересу й мотивації до нього [2]. Вагомі в контексті нашого дослідження положення щодо особливостей педагогічних технологій висунув В. Адольф. На його думку, *педагогічна технологія* повинна наближати навчальне середовище до професійних умов; здійснювати інтеграцію навчальної й професійної діяльності, що підвищить ефективність навчання, оскільки зорієнтує студентів на повне й цілісне бачення своєї трудової діяльності; стимулювати професійно-педагогічне й особистісне самовизначення студентів, сприяти процесу становлення нестандартного творчого педагога-професіонала, цікавого для дітей [1].

Отже, педагогічне трактування поняття „технологія” є неоднозначним й у своєму розвитку пройшло еволюцію від технічної інтерпретації до наукового опису педагогічного процесу (В. Беспалько, М. Кларін, С. Кульневич, В. Монахов, Г. Селевко, В. Сластьонін, В. Фоменко). У працях цих науковців використовуються поняття „педагогічна технологія”,

„освітня технологія”, „технологія навчання”, „загальнонавчальна технологія”, „технологія виховання”. При цьому перші два поняття розуміються зазвичай як синонімічні, інші – підкреслюють специфіку процесу навчання й виховання (рис. 1).

У поданому дослідженні ґрунтовним є поняття „педагогічна технологія”. Найбільш поширеними є такі визначення зазначеного феномену, як-от:

– система функціонування всіх компонентів педагогічного процесу, що побудована на науковій основі й запрограмована в часі й у просторі та призводить до визначених результатів (Г. Селевко) [7];

– системна сукупність й порядок функціонування всіх особистісних, інструментальних і методологічних засобів, що використовуються для досягнення педагогічних цілей (М. Кларін) [4];

– реалізований на практиці проект спільної діяльності суб’єктів освітнього процесу (учителя й учня, викладача й студента), що спрямований на досягнення цілей навчання, виховання й розвитку особистості кожного з цих суб’єктів (А. Вербицький) [3].

Характерними ознаками саме педагогічних технологій є такі (рис. 1):

- чіткість мети й завдань, їх гарантоване досягнення;
- реалізація „навчання через діяльність”;
- динамічність та етапність;
- наявність певного педагогічного інструментарію;
- алгоритмізація діяльності;
- критеріальна оцінка результатів.

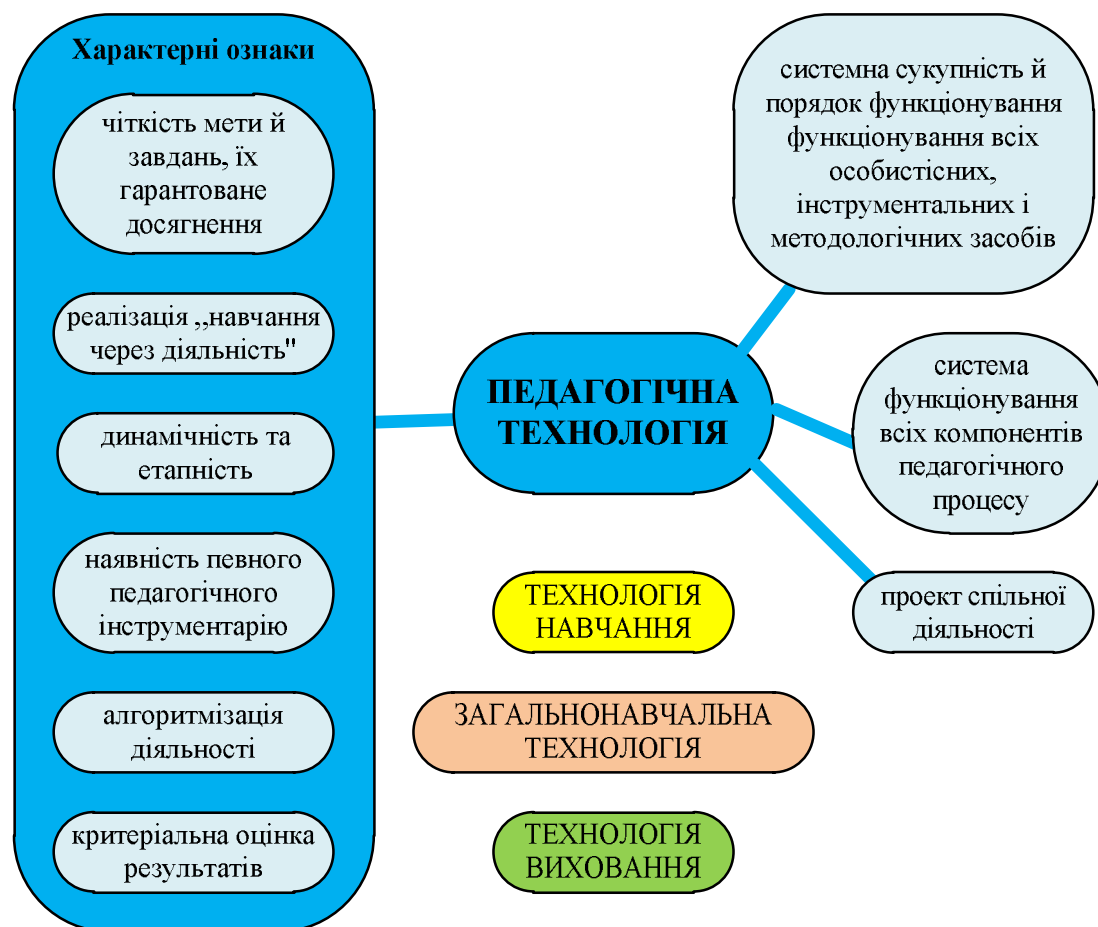

Рисунок 1 – Ілюстрація поняття „педагогічна технологія”

Отже, *технологічний підхід* до вищої освіти полягає в організації процесу професійної підготовки майбутнього фахівця на підставі впровадження певної педагогічної (освітньої) технології.

Розглянемо сутність технологічного підходу на прикладі впровадження у сучасному ВНЗ технології контекстного навчання. Логіку репрезентації авторської технології побудуємо згідно з науковими підходами Г. Селевка щодо структури педагогічної технології, яка містить такі компоненти: концептуальну основу, змістовну, процесуальну частини [7].

Концептуальною основою розробленої технології є поліпарадигмальна та поліпідхідна цілісність когнітивної, особистісно зорієнтованої та смислової парадигм освіти, а також аксіологічного, акмеологічного, системного, діяльнісного, суб'єктного, контекстного, рефлексивно-контекстного, технологічного, задачного, середовищного наукових підходів, що синтезуються в рефлексивній парадигмі освіти. Зазначені парадигми й підходи деталізовано в стратегічних і тактичних принципах технології контекстного навчання майбутніх педагогів. Сформулюємо ці принципи..

1. Стратегічні принципи технології контекстного навчання майбутніх педагогів:

- принцип поліпарадигмальності та поліпідхідності,
- принцип контекстуалізації професійної підготовки майбутніх педагогів
- принцип рефлексивної орієнтації ;
- принцип рефлексивної детермінації;
- принцип смислової орієнтації;
- принцип суб'єктної орієнтації;
- принцип середовищної орієнтації;
- принцип міждисциплінарності
- принцип урахування трансформаційних можливостей особистісних конструктів.

2. Тактичні принципи технології контекстного навчання майбутніх педагогів:

- принцип моделювання змісту, форм та методів професійної діяльності;
- принцип пріоритетності форм організації навчання контекстного типу;
- принцип задачно-ситуативної насиченості;
- принцип розширення, варіативності, взаємозв'язку контекстів;
- принцип психолого-педагогічного забезпечення особистісного включення студента в навчальну діяльність;
- принцип діалогізації та полілогізації навчання.

Представлені принципи контекстного навчання набувають конкретного втілення в змістовому й процесуальному складниках розробленої технології.

Зміст технології контекстного навчання становить цілісний досвід професійної діяльності педагога, інтеріоризація якого відбувається в процесі трансформації мотивів, а також рефлексіогенезу, смислогенезу, суб'єктогенезу, що забезпечує формування сукупності рефлексивних конструктів майбутнього фахівця та інших навичок XXI ст.

Процесуальна частина технології контекстного навчання представлена процесами трансформації пізнавальних мотивів у професійні, а також рефлексіогенезом; смислогенезом; суб'єктогенезом. Розгортання зазначених динамічних процесів співвідноситься з етапами авторської технології, які відповідно до теорії контекстного навчання збігаються з навчальною діяльністю академічного типу, квазіпрофесійною діяльністю, а також навчально-професійною діяльністю студентів і визначаються як адаптивно-технологічний, імітаційно-технологічний і професійно-технологічний етапи.

Педагогічний інструментарій технології контекстного навчання містить форми і методи навчання, алгоритми взаємодії викладача та студентів, а також студентів між собою у процесі контекстного навчання. При цьому використовуються імітаційні та неімітаційні форми організації навчання.

Неімітаційні – представлені лекціями контекстного типу. Їх різновидами є такі, як-от: проблемна лекція, лекція удвох, лекція-візуалізація, лекція із заздалегідь запланованими помилками, рефлексивно зорієнтована лекція.

Імітаційні форми організації навчання спрямовані на забезпечення активної навчально-пізнавальної діяльності, у процесі якої студент отримує можливість освоєння цілісної професійної діяльності або її фрагментів у процесі імітації. При цьому імітаційні форми організації навчання поділяються на ігрові (контекстні ділові ігри) й неігрові (аналіз педагогічних ситуацій та розв'язання педагогічних задач).

У нашому трактуванні ділова гра є, формою контекстного навчання та видом квазіпрофесійної діяльності студентів. Структурно вона становить три «накладені» одна на одну моделі, а саме: імітаційну, ігрову та контекстуальну.

Аналіз педагогічних ситуацій та розв'язання педагогічних задач репрезентуються в дослідженні як самостійні форми організації контекстного навчання, хоча можливе їх використання і як методів навчання. Мета розв'язання задач контекстного типу співвідноситься з провідною метою технології контекстного навчання майбутнього педагога, що полягає у формуванні навичок ХХІ ст., зокрема, сукупності рефлексивних конструктів особистості.

Подані організаційні форми контекстного навчання ґрунтуються на використанні методів двостороннього представлення матеріалу, якими є дискусія, діалог, полілог. При цьому особлива увага приділяється рефлексивному діалогу, який містить значний потенціал щодо установаження міжсуб'єктних взаємин між викладачем і студентами, а також студентів між собою; прийняття партнерів по спілкуванню такими, якими вони; самовизначення студента в певній ситуації; формування подібних установок у викладача й студента щодо однієї й тієї самої ситуації; усвідомлення своїх намірів, мети, засобів самоздійснення, відповідальності за результат; зважування всіх позитивів і негативів та труднощів; усвідомлення свого „Я”; ціннісного ставлення до «іншого»; установаження «рефлексивних» взаємин між викладачем і студентами, а також студентів між собою.

Варто відзначити, що впровадження технології контекстного навчання майбутнього педагога відбувається в умовах рефлексивно-контекстного освітнього середовища, яке розуміємо як вид професійно зорієнтованого освітнього середовища й визначаємо як багаторівневу педагогічно організовану систему умов та можливостей, а також як засіб освіти, що забезпечують упровадження професійного контексту в систему підготовки майбутніх педагогів у ВНЗ і сприяють ефективності формування сукупності їх рефлексивних конструктів.

Окреслена система умов та можливостей є сукупністю зовнішніх умов, що пов'язані з моделюванням соціального контексту майбутньої професійної діяльності, та внутрішніх умов, що пов'язані з моделюванням мотиваційно-стимулювального, рефлексивно-формуального, смислоутворювального, суб'єктно-формуального контекстів, які впливають на рефлексивну діяльність і сприяють формуванню рефлексивних конструктів майбутніх учителів початкових класів.

Рефлексивно-контекстне освітнє середовище містить також об'єктивні можливості, які пов'язано з актуалізацією мотиваційного, рефлексивного, смислового, суб'єктного потенціалу фундаментальних навчальних дисциплін. Спеціально організовані обставини – з розробкою спецкурсів рефлексивної, смислової та суб'єктної спрямованості, а також технологій формування зазначених професійно-особистісних конструктів.

ВИСНОВКИ. Таким чином, технологічний підхід до вищої освіти полягає в організації процесу професійної підготовки майбутнього фахівця на підставі впровадження певної педагогічної технології і є стратегічним напрямом професійної підготовки педагога у ВНЗ. Уважаємо, що контекстне навчання відповідає всім критеріям технологічності, якими є концептуальність, системність, керованість, алгоритмізованість, відтворюваність, ефективність, діагностичність. Представлена у статті технологія відбиває мету контекстного

навчання майбутнього педагога, що полягає у формуванні рефлексивної компетентності, мотиваційної, смислової сфери й професійної суб'єктності майбутнього фахівця; відповідає структурі технології контекстного навчання, що містить концептуальну, змістовну й процесуальну частини. Процес практичного впровадження технології контекстного навчання майбутніх педагогів відбувається в умовах рефлексивно-контекстного освітнього середовища. На нашу думку, подальшого вивчення потребує аспект, пов'язаний з розкриттям логіки етапів технології контекстного навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Адольф В. А. Формирование профессиональной компетентности будущего учителя / В. А. Адольф // Педагогика. – 1998. – № 1. – С. 72 – 75.
2. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии / В. П. Беспалько. – М. : Педагогика, 1990. – 438 с.
3. Вербицкий А. А. Педагогические технологии контекстного обучения : науч. метод. пособие / А. А. Вербицкий. – М. : РИЦ МГГУ им. М. А. Шолохова, 2010. – 55 с.
4. Кларин М. В. Что такое педагогическая технология / М. В. Кларин // Современная дидактика: теория и практика. – М., 1994. – 222 с.
5. Корнетов Г. Б. Педагогические парадигмы базовых моделей образования : учеб. пособие / Г. Б. Корнетов ; Ун-т РАО. – М. : Изд-во УРАО, 2001. – 124 с.
6. Научно-технический прогресс : словарь / Л. И. Абалкин, В. Ф. Халипов. – М. : Политиздат, 1987. – 336 с.
7. Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка : 80 000 слов и фразеол. выражений / С. И. Ожегов. – М. : ООО „А ТЕМП“, 2006. – 944 с.
8. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии : учеб. пособие / Г. К. Селевко. – М. : Нар. образование, 1998. – 256 с.
9. Сивашинская Е. Ф. Педагогические системы и технологии : курс лекций для студентов пед. спец. вузов / Е. Ф. Сивашинская, В. Н. Пунчик ; под. общ. ред. Е. Ф. Сивашинской. – Минск : Экоперспектива, 2010. – 196 с.

Zhelanova V.

Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv

REALIZATION OF THE TECHNOLOGICAL APPROACH FOR VOCATIONAL TRAINING OF A FUTURE PEDAGOGUE AT HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

In the presented article the expediency of realization of the technological approach in modern higher education has been proved. The concepts of “technology” and “pedagogical technology” have been defined, on which the technological approach is centered. Characteristic features of pedagogical technologies have been provided. The implementation of the technological approach in higher education has been shown using the example of context learning technology. The structure of context-learning technology is presented, which contains a conceptual basis, is polyparadigmatic and polypididic integrity of cognitive, personality-oriented and semantic paradigms of education, as well as of axiological, acmeological, systemic, activity-based, subjective, contextual, reflexive-contextual, technological, objective, ecological scientific approaches synthesized in the reflective education paradigm and detailed in the strategic and tactical principles of context-learning technology; the content component, which is the integral experience of the professional activity of the teacher; procedural part, which is represented by the processes of transformation of cognitive motives into professional ones, as well as by reflexion; genesis of the sense. It is shown that the introduction of the technology of contextual education of the future pedagogue takes place in the context of the reflexively contextual educational environment of the higher educational establishment.

Key words: technological approach, technology, pedagogical technology, technology of contextual learning, reflexive-contextual educational environment of a higher educational establishment.

REFERENCES

1. Adolf, V.A. (1998), *Formirovaniye professionalnoy kompetentnosti budushchego uchitelya* [Formation of professional competence of the future teacher], *Pedagogika*, № 1, pp. 72-75. [in Russian]
2. Bepalko V.P. (1990), *Slagayemyye pedagogicheskoy tehnologiyi* [Components of pedagogical technology], *Pedagogika*, Moscow. [in Russian]
3. Verbytskyi, A.A. (2010), *Pedagogicheskiye tehnologiyi kontekstnogo obucheniya* [Pedagogical technologies of contextual learning: scientific and methodical manual], RITS MGGU im. M.A. Sholohova, Moscow. [in Russian]
4. Klarin, M.V. (1994), *Chto takoye pedagogicheskaya tehnologiya* [What is the pedagogical technology], *Sovremennaya dydaktyka: teoriya i praktyka*, Moscow. [in Russian]
5. Kornetov, G.B. (2001), *Pedagogicheskiye paradigm bazovyh modeley obrazovaniya: ucheb. posobiye* [Pedagogical paradigms of basic models of education: Textbook], *Izd-vo URAO*, Moscow. [in Russian]
6. Abalkin, L.I. and Halipov, V.F. (1987), *Nauchno-tehnicheskiy progress: slovar* [Scientific and technical progress: the dictionary], *Politizdat*, Moscow. [in Russian]
7. Ozhegov, S.I. (2006), *Tolkoviy slovar russkogo yazyka: 80000 slov i frazeol. vyrazheniy* [Dictionary of the Russian language: 80 000 words and phrase. Expressions], *ООО "А TEMP"*, Moscow. [in Russian]
8. Selevko, G.K. (1998), *Sovremennyye obrazovatelnyye tehnologiyi: ucheb. posobiye* [Modern Educational Technologies: Textbook], *Nar. Obrazovaniye*, Moscow. [in Russian]
9. Sivashinskaya, E.F. and Punchik, V.N. (2010), *Pedagogicheskiye sistemy i tehnologiyi: kurs lektsiy dlya studentov ped. spets. vuzov* [Pedagogical systems and technologies: a course of lectures for students ped. specialist. universities], *Ekoperspektiva*, Minsk. [in Russian]

Желанова Вікторія В'ячеславівна,

д. пед. н., доцент,
професор кафедри теорії та історії педагогіки,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2,
м. Київ, 04053, Україна
Тел.: 0501934607
E-mail: nikadpo91@rambler.ru

Zhelanova Victoriya Vyacheslavivna,

D.Sc. (Ped.), Associate Professor,
Professor of Department of Theory and
History of Education,
Borys Grinchenko Kyiv University,
vul. Bulvarno-Kudryavska, 18/2, Kyiv,
04053, Ukraine
Tel.: 0501934607
E-mail: nikadpo91@rambler.ru

Стаття надійшла 12.09.2017